

وقتی خرچ از کیسه خلیفه نیست

هوشنگ صدفی

میلتون فریدمن، پدر اقتصاد بازار آزاد، دربارهٔ خرچ کردن پول چهار راه حل مطرح می‌کند:

- می‌توانیم پول خودمان را برای خودمان خرچ کنیم. در این حالت پول را با وسواس خرچ می‌کنیم تا هزینه حداقل و منفعت حداکثر شود.
- می‌توانیم پول خودمان را برای دیگری خرچ کنیم. مثلاً یک هدیهٔ تولد بخریم. در این صورت خیلی به محتوای هدیه کاری نداریم، اما به قیمتش توجه داریم.
- می‌توانیم پول دیگران را خرچ خودمان کنیم. در این صورت من خودم را یک نهار خوب مهمان می‌کنم!
- و در نهایت می‌توانیم پول دیگری را برای دیگری خرچ کنیم. اگر چنین شود، نه دل‌نگران پولی هستیم که خرچ می‌شود و نه نگران چیزی که کسب می‌شود. به‌نظر شما راه پنجم و ششمی هم وجود دارد؟

یه تومنم یه تومنه!

بنابر این ضرب‌المثل همدانی که «یه تومنم یه تومنه»، ارزش منابع خرد اقتصادی بیش از پیش مشخص می‌شود. به عبارت دیگر از منظر همدانی‌ها، در موقع مناسب یک تومان هم ارزش خاص خود را دارد؛ هر چند که اغلب ما شاید ارزش این نوع منابع خرد را در مناسبات اقتصادی روزمره ندانیم. برخی از مردم در حین خرچ کردن چندان رغبتی به گرفتن پول‌های خرد ندارند، ولی در صورت نیاز همین پول‌های خرد می‌توانند ارزش اقتصادی داشته باشند. برای مثال، یک سکهٔ صد تومان به تنهایی ارزش زیادی ندارد، اما وقتی دو سکهٔ صد تومانی داشته باشیم، با آن می‌توانیم هزینهٔ سفر طولانی میدان آزادی در غرب تهران تا چهارراه تهران‌پارس در شرق پایتخت را بپردازیم. پس می‌بینید که: «یه تومنم یه تومنه».

صرفه‌جویی

صرفه‌جویی در نگاه اقتصادی چیست؟ صرفه‌جویی به مفهوم مصرف چیزی به شکل درست و مناسب است. این موضوع در ایجاد تعادل میان درآمد و هزینه نقش اساسی دارد و در حوزهٔ اقتصاد خانواده نیز می‌تواند تأثیرگذار و سرنوشت‌ساز باشد. صرفه‌جویی علاوه بر این که در حوزهٔ اقتصاد شخصی معنا و مفهوم می‌یابد، در حوزهٔ اقتصاد عمومی نیز معنا دارد. امام خمینی(ره)

بازارچه دانش آموزی

امروزه برخی از مدارس متوسطه برای افزایش دانش اقتصادی نوجوانان و جوانان دست به ابتکارهای جالبی زده‌اند. یکی از این نوع ابتکارها، راه‌اندازی بازارچه دانش آموزی است. در این بازارچه‌ها دانش‌آموزان با همکاری اولیای خانه و مدرسه می‌توانند برای کسب درآمد و فعالیت اقتصادی برنامه‌ریزی کنند و در صورت امکان، با تهیه برخی کالاها و فروش آن‌ها به دانش‌آموزان و خانواده‌ها، به درآمد برسند. بروز چنین رفتارهای کنترل‌شده‌ای، نه تنها باعث افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌شود، بلکه توانمندی آن‌ها را در حوزه‌های مهارتی اقتصاد نیز تقویت می‌کند. بنابراین اولیای خانه و مدرسه می‌توانند با نزدیکی به فصل تابستان، با برنامه‌ریزی مناسب دانش‌آموزان را برای کسب تجربه در حوزه‌های اقتصادی آماده کنند. ناگفته نماند که در گذشته‌های نه چندان دور، دانش‌آموزان براساس آموزه‌های عرفی جامعه، بعد از فراغت از تحصیل بدون هیچ دغدغه و نگرانی وارد بازار کار می‌شدند و تا پایان فصل تعطیلات درآمدهایی کسب می‌کردند؛ به گونه‌ای که برخی از دانش‌آموزان ایرانی از طریق اندوخته‌های تابستانی پول توجیبی خود را تأمین می‌کردند. اما امروزه به‌خاطر توسعه شهرها و عدم شناخت خانواده‌ها از محیط‌های کار، رغبت چندانی برای فرستادن کودکان به فضاهای «اوستا و شاگردی» در محیط‌های کار و کسب وجود ندارد. در حالی که تجربه‌های علمی و عملی نشان داده‌اند، اعتماد به نفس و خطرپذیری پدران و مادران فعلی در فضای کسب و کار، بیشتر به تجربه دوران نوجوانی و جوانی آن‌ها برمی‌گردد!

مصرف زیاد و بیش از نیاز آب و برق را نه تنها نادرست و حرام می‌داند، بلکه آن را ضمان‌آور دانسته است و شخص را نسبت به جامعه مدیون می‌شمارد. در علم اقتصاد، چون سخن از تولید، توزیع و مصرف است، واژه صرفه‌جویی به معنای مصرف درست و مناسب چیزی است که در اختیار شخص قرار دارد و در ازای آن کار و یا هزینه‌ای پرداخت شده است. عده‌ای صرفه‌جویی را به معنای کم مصرف کردن معنا کرده‌اند، ولی به نظر می‌رسد این معنا نمی‌تواند اقتصادی باشد؛ زیرا هدف از تولید یک شیء اقتصادی، مصرف آن است و مصرف چیزی زمانی به وقوع می‌پیوندد که آدمی به آن نیاز داشته باشد و با مصرف آن چیز نیازی از نیازهای وی برآورده می‌شود.

برنامه‌ریزی دخل و خرج

راستی تاکنون فکر کرده‌اید چگونه می‌توان با درآمدهای موجود تا پایان ماه دوام آورد؟ و یا چگونه می‌توان دخل و خرج یک خانواده را تا پایان سال برنامه‌ریزی کرد؟ خود شما برای پول‌های توجیبی چه برنامه‌ای ریخته‌اید؟ آیا برای تعطیلات تابستانی برنامه‌ای برای کسب درآمد تدارک دیده‌اید؟ راستی برنامه‌ریزی چیست؟ برای دست‌یافتن به هدف موردنظر، باید قبل از هر نوع تلاش فیزیکی یا هرگونه اقدامی برای انجام کار، تلاش ذهنی یا برنامه‌ریزی کافی صورت بگیرد. برنامه‌ریزی شالوده هر حرکت اقتصادی را تشکیل می‌دهد. برنامه‌ریزی به عنوان یک نگرش و راه زندگی، متضمن تعهد به عمل بر مبنای اندیشه و عزم راسخ برای رسیدن به هدف است. بنابراین، برای رسیدن به هدف، داشتن برنامه‌ریزی ضرورت دارد.

حکایت

بخیل

شخصی با بخیلی رفاقت داشت. یک روز به او گفت: «می‌خواهم به مسافرت بروم. برای یادگاری، انگشتر خود را به من بدهید تا هر وقت آن را ببینم، از شما یاد خیر کنم.»

بخیل گفت: «هر وقت انگشتر خود را از انگشتر خالی دیدی از من یاد کن که تو انگشتر خواستی و من ندادم!»

نقل از کتاب کسکول منتظری یزدی

بفرما خرما

نقل است که رسول اکرم (صلی‌الله علیه و آله) به هر کس بر خورد می‌کردند، از بزرگ و کوچک، و ثروتمند و فقیر، سلام می‌کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می‌شدند، آن را کوچک نمی‌شمردند. زندگی‌شان کم‌هزینه بود و بزرگ‌طبع، خوش‌معاشرت و گشاده‌رو بودند. بی‌آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی‌آن که

اخمو باشند، محزون بودند، و بی‌آن که از خود ذلتی نشان دهند، متواضع بودند. می‌بخشیدند، ولی اسراف نمی‌کردند. دل‌نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.